

Sygn. akt

ODPIS

POSTANOWIENIE

Dnia 25 marca 2013 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie II Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Bogdan Wolski

po rozpoznaniu w dniu 25 marca 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa

W P

przeciwko

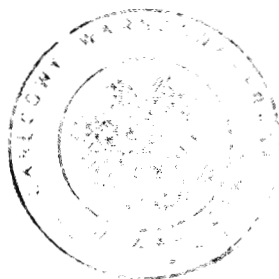
E M

o zapłatę

postanawia:

przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu następujące pytanie prawne:

Czy art. 991 § 1 i 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks Cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.) jest zgodny z art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej?

Na oryginale właściwe podpisy
Za zgodność stwierdzam

Sekretarz Sądu

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'C. Krawiec', written over the printed text 'Sekretarz Sądu'.

Sygn. akt

UZASADNIENIE

I. Stanowiska stron i przebieg postępowania.

1. W pozwie z sierpnia 2010 r. W P, reprezentowana przez przedstawicielkę ustawową J P, wytoczyła powództwo przeciwko E M o zapłatę kwoty zł z ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

1.1. W uzasadnieniu pozwu powódka podała, iż spadkodawca T M, zamieszkały ostatnio w W, zmarł 2008 roku. Spadkodawca pozostawił testament, w którym jako jedynego spadkobiercę powołał swego brata E M, wydziedziczając żonę H M, syna I M i córkę J P. Sąd Rejonowy w W postanowieniem z dnia maja 2009 roku w sprawie r. stwierdził nabycie całego spadku na podstawie testamentu na rzecz E M. Małoletnia W P jest jedynym dziedzicem J P z domu M. Powódka w wyniku wydziedziczenia jej matki i pozostałych wstępnych doszłaby do dziedziczenia całości spadku jako jedyna zstępna po zmarłym. Mając na względzie fakt małości powódki uprawniona jest do 2/3 wartości udziału spadkowego, który by jej przypadł przy dziedziczeniu ustawowym. W skład masy spadkowej po T M wchodzi udział w 1/2 części w spółdzielczym

własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego nr w budynku wielorodzinnym przy ul. w W o powierzchni użytkowej m/kw. Wartość mieszkania wynosi zł, zaś wartość udziału należnego T M wynosi zł. Zachówek od kwoty zł wynosi zł, która to kwota stanowi 2/3 z całości spadku.

1.2. Z dołączonego do pozwu odpisu skróconego aktu urodzenia W P wynika, iż małaletnia urodziła się 2002 roku.

2. W odpowiedzi na pozew pozwany E M oświadczył, iż zgadza się z pozwem, ale nie w takiej kwocie.

2.1. Uzasadniając przedstawione stanowisko pozwany podniósł, iż ważne wydają się także koszty, które poniósł w związku z leczeniem brata, opieką, spłatą pożyczek i ceremonie pogrzebowe. E M stwierdził, że nie ma powodu do obciążania tylko pozwanego kosztami, a powód ma tylko czerpać korzyści z zaistniałej sytuacji.

3. W piśmie procesowym z dnia marca 2011 roku powódka zmieniła żądanie wnosząc o zasądzenie kwoty zł wobec faktu, iż pozwany przyznał, że w skład spadku wchodziły środki pieniężne w wysokości zł

4. W piśmie procesowym z lipca 2011 roku pozwany wniósł o uznanie wydziedziczenia przez spadkodawcę żony oraz zstępnych za bezpodstawne z uwagi na okoliczność, iż brak było przyczyn wymienionych w art. 1008 k.c.

5. W piśmie procesowym z października 2011 roku powódka zaoponowała przeciwko wnioskowi pozwanego o ustalenie wydziedziczenia przez spadkodawcę za bezpodstawne. Uzasadniając to stanowisko powódka między innymi oświadczyła, iż uznaje okoliczności podane przez testatora za prawdziwe.

II. Zagadnienie konstytucyjne.

1. Sprawa poddana pod rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie, dotyczy realizacji uprawnienia wynikającego z art. 991 Kodeksu cywilnego. Przepis ten stanowi:

§ 1. Zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachówek).

§ 2. Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

2. Z przepisu tego wynika zatem obowiązek zaspokojenia przez spadkobiercę lub spadkobierców roszczenia przysługującego spadkobiercom ustawowym, którzy nie otrzymali należnego im

zachowku czy to w postaci darowizny albo powołania do spadku lub zapisu. Roszczenie wynikające z realizacji tego uprawnienia ma charakter pieniężny.

3. Przepis art. 991 Kodeksu cywilnego stanowić będzie podstawę prawną wydanego w przedmiotowej sprawie wyroku, a wobec tego od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed Sądem Okręgowym Warszawa - Praga. Oznacza to spełnienie przesłanki funkcjonalnej wynikającej z art. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 stycznia 2001 r., P 4/99).

4. Norma zawarta w art. 991 § 1 i 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, w ocenie Sądu pytającego, narusza gwarancje wynikające z art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

5. Uzasadniając sformułowany zarzut należy w pierwszej kolejności podkreślić, iż z art. 21 ust. 1 Konstytucji wynika zasada ochrony własności i prawa dziedziczenia. Przepis ten stanowi bowiem:

Rzeczpospolita Polska chroni własność i prawo dziedziczenia.

5.1. Obowiązek ten jest realizowany między innymi poprzez stanowienie norm ustawowych służących ochronie prawa dziedziczenia, w tym gwarantujących swobodę testowania, i odstąpienie od wprowadzenia regulacji wykluczających lub też ograniczających tę ochronę.

6. Powtórzenie i uzupełnienie zasady zawartej w art. 21 ust. 1 Konstytucji zostało ujęte w art. 64 Konstytucji, który stanowi:

1. *Każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia.*

2. *Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej.*

6.1. Z art. 64 ust. 1 Konstytucji wynika zatem wolność nabywania mienia, jego zachowania oraz dysponowania nim, przy czym dysponowanie mieniem przez uprawnionego może być dokonywane w ramach czynności *inter vivos*, jak i *mortis causa*.

6.2. Ochrona prawa dziedziczenia, a więc także prawa testowania, nakazuje uwzględnienie woli właściciela decydującego w testamencie komu przypadnie spadek w całości lub jego określonej części. Ochrona ta, o czym stanowi art. 64 ust. 2 Konstytucji, nie powinna być w jakikolwiek sposób zróżnicowania z uwagi na charakter prawa majątkowego, czy też dysponenta tego prawa. W szczególności prawo dziedziczenia nie powinno doznawać ograniczenia tylko z tego powodu, iż spadkodawca pozostawił małżonka lub najbliższych krewnych, którzy nie zostali powołani do spadku.

7. Odnosząc przedstawione uwagi do oceny normy wynikającej z art. 991 Kodeksu cywilnego, Sąd pytający stwierdza, iż przepis ten narusza postanowienia Konstytucji zarówno co do gwarancji towarzyszących aktowi testowania, a więc dotyczących wypełnienia

dyspozycji spadkodawcy, jak też praw spadkodawcy. Obowiązanie tej regulacji oznacza, iż w istocie spadkodawca w chwili testowania może rozporządzić w sposób niewątpliwy i skuteczny, przy spełnieniu wszystkich ustawowych wymagań towarzyszących temu aktowi, wyłącznie w odniesieniu do 1/3 praw do spadku. Takie właśnie ograniczenie dotyczyło ostatecznie ostatniej woli zmarłego T M Pominięcie przez spadkodawcę najbliższych krewnych i małżonka spadkodawcy może być zakwestionowane przez uprawnione osoby poprzez żądanie zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej, przy czym odmowa spełnienia tego żądania skutkować może wystąpieniem z odpowiednim roszczeniem na drogę postępowania sądowego. Ostatecznie zatem realizacja uprawnienia wynikającego z art. 991 Kodeksu cywilnego może doprowadzić do wykonania tego ustawowego obowiązku w drodze egzekucji skierowanej nie tylko do majątku nabytego w drodze dziedziczenia, ale każdego majątku pozostającego własnością spadkobiercy. Podjęcie przez spadkobiercę czynności rozporządzających w celu zapobieżenia takiemu trybowi wykonania ustawowego obowiązku może prowadzić do wymuszonej sprzedaży składników majątku spadkobiercy, co niewątpliwie nie zapewni uzyskania ekwiwalentnego świadczenia.

7.1. Konstytucja nie ustanawia na rzecz małżonka i najbliższych krewnych gwarancji nabycia praw do spadku. Zatem nie jest konieczne istnienie regulacji stwarzającej uprawnienie dla tych osób do uzyskania przynajmniej części udziału spadkowego, części praw do spadku, które

mogliby uzyskać w ramach dziedziczenia ustawowego. Odmiennie kształtuje się pozycja spadkodawcy, jak i spadkobiercy których prawa do swobodnego wyrażenia woli testowania i ochrony praw nabytych w drodze spadku, podlegają ochronie wynikającej z art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji.

8. Konstytucja daje możliwość ograniczenia konstytucyjnych praw i wolności, ale przy zachowaniu warunków określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji.

8.1. W odniesieniu do instytucji zachowku spełniony został wyłącznie warunek zawarcia ograniczenia w ustawie. Jednak istnienie zachowku nie zmierza niewątpliwie do zagwarantowania bezpieczeństwa lub porządku publicznego w demokratycznym państwie. Zachowek nie zapewnia również ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Niezależnie od tego dostrzec należy, iż instytucja zachowku podważa istotę wolności i praw, skoro może prowadzić do podważenia woli spadkodawcy i praw spadkobiercy w istotnej części, a za taką niewątpliwie należy uznać udział w spadku co do 2/3 części. Oznacza to, iż art. 991 Kodeksu cywilnego narusza Konstytucję w sposób wynikający z przedstawionego pytania prawnego.

9. Wypełniając dyspozycję art. 32 ust. 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym w zw. z art. 126 § 1 pkt 1 k.p.c., Sąd pytający występuje o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym z udziałem Sejmu i Prokuratora Generalnego.

Na oryginale właściwie podpisany
Za zgodność stwierdzam

Generał Sąd
[Handwritten signature]